

Hoe waarschijnlijk is waarschijnlijk en hoeveel is veel?

Doelgroep	voortgezet onderwijs – onderbouw
Vorbereidingstijd	5-10 min
Lesduur	afhankelijk van de opdrachten die je doet
Kerdoelen (herzien sep. '24)	I2 (vorm en betekenis van taal beschouwen)
Taalperspectief (systemisch, individueel, sociaal-cultureel, historisch)	systemisch (hoe werkt taal), individueel (hoe werkt taal voor mij)
Lestype (klassikaal, groepjes, individueel)	klassikaal, in groepjes en individueel
Materiaal/benodigdheden	werkbladen
Thematiek	denken over taal, doelgerichte communicatie
Competenties	analyserend vermogen
Vakverbinding	taal en wiskunde

Achtergrond

Woorden als *waarschijnlijk*, *wellicht*, *veel*, *een beetje*, *bijna iedereen*, *een fractie*, *een meerderheid* (zogenaamde kans- en frequentiewoorden) betekenen niet in iedere situatie en ook niet voor iedere lezer hetzelfde. De betekenis staat dus niet vast zoals bij woorden als *geen enkele*, *nooit*, *altijd*, *onmogelijk* en *iedereen*. In deze les gaan de leerlingen onderzoeken wat dit soort 'onduidelijke' woorden voor henzelf en hun klasgenoten betekenen. Ze kunnen in opdracht 2 deze gegevens omzetten in staafdiagrammen. In opdracht 3 kunnen ze hun onderzoek nog uitbreiden naar mensen buiten de klas om te kijken of de betekenis van dit soort begrippen ook afhankelijk is van iemands leeftijd, algemene kennis en/of achtergrond.

Opdracht I

Print voor iedere leerling het werkblad uit. Lees met je leerlingen de volgende zinnen:

- Staalconcern Thyssenkrupp wil personeelsbestand *bijna halveren*. (Volkskrant 25/11/24)
- In Nederland hebben *haast alle* 65-plussers toegang tot internet. (Volkskrant 19/11/24)
- Tussen 2020 en 2021 is de toegang tot internet thuis met *een fractie* toegenomen. (CBS onderzoek 2021)
- De schermtijd van baby's is tussen 2012 en 2018 *explosief gestegen*. Van 10 minuten per dag tot ... minuten per dag. (nos.nl)
- Wie met het Janssen-vaccin is ingeënt, is *voldoende* beschermd tegen corona. (Volkskrant 21/11/21)

Vraag de leerlingen of de schuingedrukte woorden een exact aantal uitdrukken of iets wat per lezer kan verschillen. Laten we het nu eens gaan testen! Vraag de leerlingen op hun werkblad op de puntjes een exact getal in te vullen dat er volgens hen bij hoort.

1. Staalconcern Thyssenkrupp wil ... procent van zijn arbeidsplaatsen schrappen. (*bijna halveren*)
2. ... procent van de 65-plussers heeft internet. (*haast alle*)
3. Tussen 2020 en 2021 is de toegang tot internet thuis met ... procent toegenomen. (*een fractie*)
4. De schermtijd van baby's is tussen 2012 en 2018 toegenomen van 10 minuten per dag tot ... minuten per dag. (*explosief gestegen*)
5. Wie met het Janssen-vaccin is ingeënt, is voor ... procent beschermd tegen corona. (*voldoende*)

Verzamel de antwoorden in het Excel-bestand dat je kunt downloaden op de website. Je kunt ervoor kiezen om nu de juiste getallen bij de nieuwsberichten (zie onderaan deze lesbrief) te geven en de leerlingen deze zelf te laten vergelijken met hun eigen inschattingen. Je kunt er ook voor kiezen om eerst opdracht twee te gaan doen, waarbij ze de antwoorden visueel gaan maken door ze in staafdiagrammen te zetten. Dit kan natuurlijk ook een mooie vakverbindende activiteit zijn voor in de wiskundeles.

Vragen voor de groep wanneer je de antwoorden hebt gegeven:

- Bij welke zin zitten de grootste afwijkingen in de antwoorden en bij welke de kleinste? Hoe komt dit denk je?
- Welke van deze zinnen zijn, nu je het antwoord weet, helemaal duidelijk voor je en bij welke zeggen de getallen nog steeds niet zoveel omdat het per persoon of situatie verschilt?
- Waarom gebruiken we niet gewoon altijd percentages en getallen in plaats van kans- en frequentiewoorden in onze communicatie?

Opdracht 2

De leerlingen gaan de antwoorden in grafieken omzetten. Zorg eerst dat je alle antwoorden verzamelt in één overzicht. Je kunt hiervoor het excel-bestand gebruiken dat je kunt downloaden op de websitepagina en op het digibord toont. De leerlingen kunnen de antwoorden ook zelf invullen op hun werkblad met hierin hetzelfde overzicht. Laat ze de gegevens daarna omzetten in de staafdiagrammen. Gebruik hiervoor het grafieken-werkblad dat je kunt downloaden. De ingevulde grafieken tonen - in één oogopslag en veel inzichtelijker dan een losse verzameling antwoorden - hoe de groep heeft gescoord ten opzichte van de antwoorden en hoe groot de afwijkingen zijn.

Vragen voor de groep wanneer de staafdiagrammen ingevuld zijn:

- Bij welke zin zitten de grootste afwijkingen in de antwoorden en bij welke de kleinste? Hoe komt dit denk je?
- Welke van deze zinnen zijn, nu je het antwoord weet, helemaal duidelijk voor je en bij welke zeggen de getallen nog steeds niet zoveel omdat het per persoon of situatie verschilt?
- Waarom gebruiken we niet gewoon altijd percentages en getallen in plaats van kans- en frequentiewoorden in onze communicatie?

Opdracht 3

De leerlingen gaan thuis met dezelfde zinnen dezelfde vraag stellen aan hun ouders/verzorgers. De antwoorden nemen ze mee terug naar de klas. Deze kunnen met een andere kleur toegevoegd worden aan de staafdiagrammen (of je maakt nieuwe diagrammen hiervoor). Wat voor verschillen zien ze met die van henzelf?

Vragen:

- Zijn er verschillen op te merken met hun antwoorden uit de klas? Welke? En bij welke zinnen zijn de verschillen het opvallendst?
- Welke mogelijke verklaring(en) kun je hiervoor bedenken?

Antwoorden:

1. 40 procent
2. 92 procent
3. 1,5 procent
4. 40 minuten (een toename van 300 procent)
5. 60 procent